

LAIMĖS LAIŠKO POKYČIAI MODERNIOJOJE KOMUNIKACIJOJE

POVILAS KRIKŠČIŪNAS

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Straipsnio objektas – raštu, internetu ir SMS žinutėmis siuntinėjamų laimės laiškų tekstai, vaizdiniai jų komponentai bei šių laiškų tekstams artimi kitų žanrų kūriniai*. Paštu ar perduodant platinami laiškai naudojami tik kaip lyginamoji medžiaga.

Darbo tikslas – išryškinti tradicinių laiškų žanrinius bruožus, išsiaiškinti žanro raidos tendencijas.

Tyrimo metodai – aprašomasis, tipologinis ir lyginamasis.

Žodžiai raktai: laimė, laiškas, internetas, postfolkloras.

Laimės laiškas, kaip folkloro žanrui, nepasisekė. Tai iš prigimties rašytinė kūryba. Paklusdami daugelio tekstų reikalavimui nieko nekeisti, tradiciniai laišškai menkai varijuoja, tad kol kas nėra lepinti folkloristų dėmesio. Juose neretai užsimenama apie paralelius pasaulius, nesunku rasti maldų, apokrifinių pasakojimų ir pamokymų, todėl ilgus dešimtmečius jie buvo tabu socialistinėse šalyse – apie šiuos laiškus rašyta nebent antireliginėje spaudoje¹. Dar XX a. pradžioje ši fenomeną yra pasmerkusi Bažnyčia: nors maldų bei pasakojimų tekstams nieko neprikiši, bet kaip prekė brukamas reiškinys akivaizdžiai lėkština religinį gyvenimą². Yra ir šiuolaikinių lietuviškų liudijimų: *Ši moteris kreipėsi į kunigą, kuris patarė laišką sudeginti. „Neplėšykite, neišmeskite, kad rastų kiti, geriau sudeginkite šventoje ugnyje“, – taip buvo patarta*³. Tačiau laimės laišakai nežino valstybių sienų, jie gyvavo, gyvuoja ir yra populiariūs įvairiuose visuomenės sluoksniuose nebe pirmą šimtmetį. Kas gi tai per fenomenas?

Svarbiausia laimės laiške yra tai, kad jį gavus reikia per tam tikrą laiką nieko nekeičiant perrašyti nurodytą skaičių laiškų ir kiekvieną kopiją išsiųsti vis kitam žmogui, kad laiškų grandinė nenutrūktų. Tokius laiškus, vadinamus *Kettenbrief* ('grandininis laiškas, laiškų grandinė'), mini Dudeno universalusis vokiečių kalbos žodynas⁴. Išsamiau šiuo principu plintantys laišakai aptariami Vokiečių tikėjimų žodyne⁵. Laiškų grandinės principas čia siejamas su tibetiečių maldų malūno

* Autorius dėkoja Neringai Žukauskaitei, talkinusiai renkant medžiagą.

principu – trumpa maldelė ar posakis dauginamas ir siunčiamas taip, kad apeitų visą pasaulį. Paprastai laiškuose teigiama, kad gavėjas, įvykdęs visus reikalavimus, po tam tikro laiko susilauks didelės laimės, o to nepadariusįjį apniks didelės nesėkmės. Kaip porūšiai, šiame leidinyje išskiriami šventi (*Himmelsbrief*⁶, paraidžiui – ‘dangiškieji’) ir apsauginiai (*Schutzbrief*⁷) laišškai. Pirmuosiuose svarbiausias yra apokrifinis pasakojimas ar pamokymas, turintis tam tikros kosmologinės informacijos. Kartais tai būna malda. Toks laiškas suvokiamas kaip laiškas iš dangaus ir laikomas liaudies religinės praktikos apraška. Antrųjų esmė – malda ar specialus tam tikrų ženklų rinkinys, turintis magiškų apsauginių galių. Žodyno rengėjų žiniomis, seniausias žinomas toks laiškas turėjo saugoti nuo bado ir maro.

Išsamų straipsnį, rusiškų tekstų publikaciją ir bibliografiją yra paskelbęs rusų folkloristas Aleksandras Pančenko⁸. Straipsnyje nagrinėjamas šios tradicijos (autorius laiko ją religine-magine ir priskiria miesto folklorui) santykis su įvairiomis sektomis, viduramžiais gyvavusiais apokaliptiniais tekstais, tradiciniais užkalbėjimais ir maldomis. Išskiriami trys laiškų tipai, tačiau jie iš esmės nesiskiria nuo aptartųjų minėtame Vokiečių tikėjimų žodyne. Beje, rašydamas apie grandininis laiškus, autorius prisimena ir finansinės piramidės tipo žaidimus, naudojusius grandininio laiško principą. Čia pagal pridėtą sąrašą siuntinėti ne laišškai, o pinigai. Greičiausiai dėl to daugelyje šiuolaikinių lietuviškų ir rusiškų tekstų raginama pinigų nesiųsti. Mums taip pat aktualus liudijimas, kad rusų „šiuolaikinėje miesto kultūroje išplitę tekstai, tipologiškai artimi įvairioms maginių laiškų rūšims, bet sukurti pavienių autorių (ar autorių grupių)“⁹. Juk kaip tik jie pasirinkti straipsnio objektu.

Anglakalbėse kultūrose žinomi laišškai, vadinami *chain letter*. Jie pristatomi net kai kuriuose nespecializuotuose aiškinamuosiuose žodynuose¹⁰. Toks terminas pirmiausia nusako laiško platinimo pobūdį, apimdamas visą aptartų tekstų panoramą. Išsamesnė anotacija skelbiama neseniai išleistame specializuotame Oksfordo anglų folkloro žodyne¹¹. Teigiama, jog aptariamieji laišškai yra salygiškai nesenas fenomenas, tapęs įdomiu folkloro žanru ir turintis savitą tradicinę tęstinumo ir varijavimo samplaiką¹². Čia pat cituojamas seniausias žodyno rengėjų žinomas laiškas anglų kalba:

Endless chain of prayer. O Lord we ask thee to bless our soldiers & sailors & keep them in the hollow of thine hand & bring them to rest with thee for thou art our refuge & helper in time of trouble & we would ask thee to give us peace in our time send thine help from above. Amen. This is to be sent all over the world. Send it & see what will happen. It is said in olden times, that he who wrote it would be free from all misfortune send it to 7 persones & on the 7th day you will receive great joy. Do not send more than one a day. Commence when you receive this. Please do not break the chain¹³.

‘Nenutrūkstama maldos grandinė. O Viešpatie, meldžiame tave, laimink mūsų karius bei jūreivius, globok juos ir leisk jiems patirti ramybę prie tavęs, nes tu esi mūsų prieglobstis ir atrama negandose, todėl meldžiame tave suteikti mums taiką ir atsiųsti savo pagalbą iš aukštybių. Amen. Šį laišką reikia išplatinti po visą pasaulį. Išsiųsk ir pamatysi, kas bus. Senais laikais pasakyta, kad tas, kas jį perrašys, bus apsaugotas nuo visų nelaimių. Išsiųsk jį 7 asmenims ir septintą dieną patirsi begalinį džiaugsmą. Siųsk ne daugiau kaip vienam žmogui kasdien. Pradėk nedelsdamas, kai tik jį gausi. Būk geras, nenutrauk šios grandinės*.’

* Iš anglų kalbos vertė Lina Būgienė.

Tekstas užrašytas ant atvirlaiškio, pašte antspauduoto 1916 m. liepos 16 d. Laikmečio situacija panaudota tobulai – iš tikrųjų nesunku įsivaizduoti, koks įtaigus šis laiškas turėjo būti pačiame Pirmojo pasaulinio karo skerdynių viduryje. Vėlesniuose variantuose pastebima esant naujovių – laiškais plinta autoriniai tekstai, juos pasitelkus siekiama realizuoti politines ar visuomeninių judėjimų idėjas (pvz., apie 1986 metus platinta laiškų už branduolinį nusiginklavimą grandinė), ima rasti humoristinių rašinių, naudojamos naujos komunikacijų technologijos.

Elektroniniai bei SMS laimės laiškai išpopuliarėjo ir Lietuvoje. Neteko susidurti tik su faksu siuntinėjamais rašiniais (esant taip siuntinėjamų rašinių nurodo ką tik minėtas folkloro žodynas). 2002–2004 m. straipsnio autorius, padedamas draugų ir kolegų, sukaupe daugiau kaip 50 minėtais būdais fiksuotų įvairių laiškų ir jų variantų¹⁴. Pažymėtina, kad dauguma gautų ir cituojamų pavyzdžių cirkuliuoja tarp suaugusių, daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių. Kitokio repertuaro neatsisakyta, tačiau čia jis netiriamas, nes miesto folkloras yra „policentriškas ir fragmentuotas pagal visuomenės susisluoksniavimą socialinėmis, profesinėmis, klando, net amžiaus grupėmis“¹⁵. Jų etinės ir estetinės pažiūros gali kardinaliai skirtis, tad viename straipsnyje aprėpti visą medžiagą būtų kebloka. Keletas tekstų pateikta Ukmergės Dukstynos pagrindinės mokyklos mokinių rankraštyje. Jų išsiuntimo ar gavimo laikas nenurodytas, tačiau aišku, kad šis rinkinys parengtas minimu laikotarpiu¹⁶. Juo pasiremiamas radus ryškių sąsajų su suaugusiųjų repertuaru. Tradiciškai (t. y. paštu) siuntintų tekstų Lietuvių tautosakos rankraštyne turėta anksčiau¹⁷, tad viliamasi, kad medžiagos pirmiesiems lietuviškų tekstų apibendrinimams pakaks.

Pažymėtina, kad pirmiau cituotas tekstas įdomus ir kaip taisyklingos struktūros laimės laiško pavyzdys. Ir šventą, ir laimės laišką turėtų sudaryti pavadinimas, tekstas, kuriame yra malda ar magiškų ženklų rinkinys, pasakojimas apie stebuklingą laiško atsiradimą, jo galią ir elgesio su laišku taisyklės. Tačiau A. Pančenka, rašydamas apie laimės laiško struktūrą, įžiūri paradoksalią situaciją – maginis tekstas, kuris turėtų būti laiško pagrindas ir veikti jo siuntėją, neretai sunyksta iki vienos frazės ar kelių ženklų kombinacijos. Jo vietą dažniausiai užima padriki pasakojimai apie laiško originalą, tinkamai ar netinkamai su laišku pasielgusius žmones ir tokio jų elgesio padarinius¹⁸. Taip pat yra ir tradiciniuose lietuviškuose variantuose, siuntinėtuose paštu¹⁹. Tačiau moderniosios komunikacijos folkloras kuriamas ir adresuojamas kitokios (nors ir nevienalytės) pasaulėžiūros vartotojams. Gal todėl sukauptoje medžiagoje matome atvirkščią vaizdą: pasakojimai apie netikusiai pasielgusius žmones nyksta²⁰, tekstuose aukštinamas draugiškumas, o laimės tiesiog linkima, raginant nepaskęsti darbuose ir nepamiršti pačiam pareikšti savo draugiškumą:

Subject: Fw: **Geros dienos!**²¹

Šiandien linkiu Tau paprastų stebuklų dienos:

- karšto kavos puodelio, kurį Tau kažkas padarys,
- nelaukto telefono skambučio nuo seno draugo,
- žalios šviesos kelyje į darbą arba į parduotuvę.

Linkiu Tau mažų džiaugsmų eilinės dienos rutinoje:

- pataikyti į trumpiausią eilę parduotuvėje,
- išgirsti gerą dainą per radiją,
- rasti raktus tiksliai ten, kur ieškosi.

Linkiu Tau ramios, linksmos ir laimingos dienos :) ²²

Sakoma, kad ypatingus žmones galima rasti per minutę, per valandą – juos įvertinti, per dieną – juos pamilti, tačiau per visą gyvenimą jų negali pamiršti.

Išsiųsk šią žinutę žmonėms, apie kuriuos gera prisiminti. Jeigu neišsiųsi šios žinutės niekam, tai reiškia, kad esi per daug užsiėmęs ir tikriausiai pamiršai savo draugus :))) ²³

Nesunku pastebėti tuos pačius tekstus, įterptus į kitus laiškus ar kitaip apiformintus. Štai kaip trečiasis ką tik cituoto rašinio fragmentas pakinta *eml* dokumente ir *Power Point* skaidrėse. Beje, pirmajame pasinaudojama ir daugialypės terpės galimybėmis – skambant muzikai kūdikiai šoka atsukdami užpakaliukus ir juos smagiai pakraipydami:

Subject: Fw: **Draugams** ²⁴

Mankšta su draugais...

Šie mažuliai sako, kad užtenka mums minutėlės atkreipti dėmesį į mums patinkantį žmogų, valandos – įvertinti jį, bet prireikia viso gyvenimo, kad sugebėtume jį pamiršti.

Išsiųskit šią frazę žmonėms, kurių nepamiršite niekada. Tegu jie žino, kad galvojate apie juos. Jei neišsiųsit niekam, tai reikš, kad jūs visada skubate ir pamirštate draugus.

Gyvenimas – trumpas, siausk ir retkarčiais pajudink užpakaliuką!

Subject: Fw: **Minutė** ²⁵

1.

3.

2.

4.

5.

7.

6.

8.

Laiško šerdimi dažnai tampa savarankiški literatūros ar tautosakos kūriniai. Štai dar du pavyzdžiai:

Pasaka²⁶

Siunčiu tau vieną labai gražų laišką... Skaityk iki puslapio pabaigos, nesustok vidury (tu pamatysi).

Du keliaujantys angelai sustojo pernakvoti turtingos šeimos namuose. Šeima buvo gana šiurkšti ir atsisakė juos priimti nakvoti svečių kambaryje. Vietoj to angelams buvo duotas mažas plotelis šaltame rūsyje. Kai ant kietų grindų jie pasiklojo gultus, vyresnis angelas pamatė sienoje skylę ir ją užtaisė. Kai jaunesnysis paklausė kodėl, vyresnysis atsakė: „Ne visada yra taip, kaip atrodo“.

Kitą naktį pora apsilankė labai neturtingo, bet paslaugaus ūkininko ir jo žmonos namuose. Malonūs žmonės pasidalino trupučiu turėto maisto ir leido angelams miegoti jų lovoje, kad galėtų tinkamai pailsėti. Kitą rytą, tik pakilus saulei, angelai rado ūkininką ir jo žmoną skaudžiai verkiančius. Vienintelė karvė, kurios pienas buvo vienintelis jų pragyvenimo šaltinis, gulėjo lauke negyva. Jaunesnysis angelas susinervino ir paklausė vyresniojo, kodėl jis leido, kad taip atsitiktų. „Pirmasis žmogus turėjo viską, o tu jam dar padėjai. Antroji šeima turėjo labai mažai, bet noriai su mumis pasidalino, o tu leidai jų karvei numirti.“ „Ne visada yra taip, kaip atrodo“, – vyresnysis atsakė. „Kai mes nakvojome rūsyje, aš pastebėjau, kad toje sienoje buvo paslėptas lobis. Kadangi šeimnininkas buvo didelis gobšuoilis ir nenorėjo su mumis dalintis savo sėkme, aš užtaisiau skylę tam, kad jis nieko nerastų. Kuomet mes miegojome ūkininko lovoje, mirties angelas atėjo jo žmonos. Aš vietoj jos jam atidaviau karvę. Ne visada yra taip, kaip atrodo.“ Kartais būtent taip būna, kuomet kai kurie dalykai neišsprendžia, kaip turėtų. Jei turi tikėjimą, tau tiesiog reikia tikėti, kad kiekvienas rezultatas yra tavo naudai. To gali net kurį laiką nežinoti... O kai kurie žmonės ateina į mūsų gyvenimus ir greitai išeina. O kai kurie žmonės tampa draugais ir pasilieka truputį... palikdami nuostabius pėdsakus mūsų širdyse... O mes niekada nebūname tokie patys, nes esame radę gerą draugą!!

Vakardiena yra istorija. Rytojus – paslaptis. Šiandiena yra dovana. Štai kodėl tai vadinama dabartim! (Angl. k. „dabartis“ ir „dovana“ yra „a present“.) Aš manau, kad tai nepaprasta... gyventi ir branginti kiekvieną jo momentą... Tai nėra generalinė repeticija!

IMK ŠI MAŽĄ ANGELIUKĄ IR LAIKYK JĮ ŠALIA SAVĖS. JIS YRA TAVO ANGELAS SARGAS, ATSIUŠTAS TAVE PRIŽIŪRĖTI. TAI YRA YPATINGAS ANGELAS SARGAS... NUSIŪŠK ŠITAI 5 ŽMONĖMS PER VALANDĄ... SUGALVOJUSI NORĄ... JEI TAIP PADAREI, TAVO NORAS IŠSIPILDYS... O JIS GLOBOS TAVE AMŽINAI... JEI NE, JO AŠAROS IMS KRISTI, IR JOKIE NORAI NEIŠSIPILDYS...

Dabar ištrink šią žinutę, nes ji ateina iš labai ypatingo angelo.

Kaip tik dabar

- kažkas tavimi labai didžiuojasi,
- kažkas apie tave galvoja,
- kažkas tavimi rūpinasi,
- kažkas tavęs ilgisi,
- kažkas nori su tavimi pasikalbėti,
- kažkas nori būti su tavimi,
- kažkas tikisi, kad tu nepakliūsi į bėdą,
- kažkas yra dėkingas už tavo paramą,
- kažkas nori laikyti tavo ranką,
- kažkas tikisi, kad viskas išsispręs laimingai,
- kažkas nori, kad būtum laimingas,
- kažkas nori, kad jį / ją surastum,
- kažkas švenčia tavo sėkmę,
- kažkas nori padovanoti tau dovaną (!),
- kažkas galvoja, kad tu ESI dovana,
- kažkas myli tave,
- kažkas žavisi tavo stiprybe,
- kažkas galvoja apie tave ir šypsosi,
- kažkas nori būti pečiu, ant kurio išsiverktum.

Subjekt: Fw: **Pamokėlė**²⁷

Kartą gyvena labai temperamentingas mažas berniukas. Jo tėvas davė jam maišelį su vinimis ir liepė kiekvieną kartą, kai jis nesuvaldys savo pykčio, įkalti vieną vinį į tvoros stulpą.

Pirmą dieną stulpe buvo 37 viny. Kitą savaitę berniukas išmoko suvaldyti savo pyktį, ir su kiekviena diena vinių skaičius ėmė mažėti. Berniukas suprato, kad lengviau yra suvaldyti savo temperamentą, nei kalti viny. Pagaliau atėjo ta diena, kai berniukas nebeprarasdavo savitvardos. Jis papasakojo apie tai savo tėvui, ir jis nutarė, kad kiekvieną dieną, kai sūnui pavyks susitvardyti, jis gali ištraukti iš tvoros po vieną vinį.

Bėgo laikas. Atėjo diena, kai berniukas galėjo pranešti tėvui, kad stulpe nebeliko vinių. Tada tėvas paėmė sūnų už rankos ir nusivedė prie tvoros:

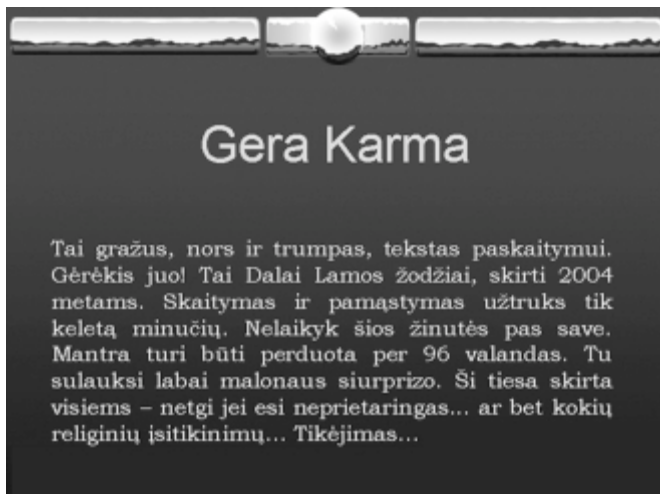
– Tau neblogai sekėsi, bet matai, kiek tvoroje liko skylių. Ji jau niekada nebus tokia, kokia buvo. Kai pasakai žmogui ką nors pikta, jam pasilieka toks pat „randas“, kaip šios skylės. Nesvarbu, kiek kartų po to atsiprašysi, „randas“ išliks. Žodinis „randas“ toks pat skausmingas, kaip ir fizinis.

Tikrų draugų nebūna daug. Jie gali tave pralinksminėti ir padėti. Jie pasirenką tave išklausyti bei atverti tau savo širdį. Ši savaitė yra tarptautinė draugystės savaitė. Parodyk savo draugams, kiek daug jie tau reiškia. Nusiųsk šią žinutę VISIEMS, kuriuos laikai DRAUGAIS, net jei tai reikštų, kad nusiųsi ją ir tam, iš kurio ją gavai. Jei tavo žinutė sugrįš, žinosi, kiek daug turi draugų. Linkiu laimingos draugystės savaitės. Taigi nusiųsk šią žinutę visiems savo draugams ir šeimos nariams. Aš ją gavau iš draugo ir dabar siunčiu TAU. Atleisk man, jei kada nors palikau „skylę tavo tvoroje“. Po velniais, juk draugystės savaitė :))

Pirmajame variante matome laimės laiško atributais apipintą pasakos legendos „Dievo teisingumas“ (AT 759) variantą. Antrasis tekstas primena literatūrinę pasakėčią. Baigiamieji komentarai paryškina didaktinę kūrinį mintį, kuri tampa viso laiško idėja.

Įterpti į laišką savarankišką kūrinį tikrai populiariu. Turimas *Power Point* programa kurtas rusiškas antrojo laiško variantas. Jame tekstas papildomas ne tik nuotraukomis, bet ir serija aforistinių pamokymų ir vadinamas „mantra“²⁸. „E-mailu mantra“ po baigiamųjų pastabų pavadinamas ir į laišką įkomponuotas „Dalai Lamos testas“²⁹. Žaidimu kompiuterio pranešimų lentelėmis paversta istorija apie idealią šeimą bei Kalėdų Senelį pasibaigia galvosūkiu ir siūlymu sugalvojus norą išsiųsti laišką kuo daugiau adresatų, kad tas noras greičiau išsipildytų³⁰.

Tekstų leksika rodo, kad nemažai Lietuvoje klaidžiojančių tekstų ar skaidrių komplektų perimti iš svetimkalbių šaltinių. Juk septyni įvairias gėrybes nešantys „Angelų klubo“³¹ angeliukai vadinami „Guardian angelais“, o „Gera karma“ pristatoma kaip „Dalai Lamos žodžiai, skirti 2004 metams“³². „Karmos“ skelbiamos tiesos primena minėtus aforistinius pamokymus iš rusiško laiško apie berniuką varianto:

GYVENIMO INSTRUKCIJA

1. Įvertink tai, kad didžioji meilė ir didieji pasiekimai visada lydimi didelės rizikos.
2. Kai ką nors prarandi, neprarask ir pamokos.
3. Vadovaukis trimis taisyklėmis:
 - Gerbk save,
 - Gerbk kitus ir
 - Būk atsakingas už visus savo veiksmus.

4. Prisimink, kad negauti to, ko norisi, kartais yra laimė.
5. Išmok taisyklės, tai žinosi, kaip tinkamai jas laužyti.
6. Neleisk nedideliam konfliktui sugadinti puikių santykių.
7. Kai tik supranti, kad suklydai, iš karto imkis veiksmų, kad pataisytum klaidą.

8. Kiekvieną dieną praleisk šiek tiek laiko vienas.
9. Būk atviras pokyčiams, tačiau neprarask savo vertybių.
10. Prisimink, kad tylą kartais būna pats geriausias atsakymas.
11. Nugyvenk gerą, garbingą gyvenimą. Tuomet, kai pasensi, galėsi pažvelgti atgal ir dar kartą pasidžiaugti.
12. Gyvenimo pagrindas – meilė, tvyranti tavo namuose.

13. Spręsdamas nesutarimus su mylimais žmonėmis, žvelk tik į esamą situaciją. Nesidairyk į praeitį.

14. Dalinkis savo žiniomis. Tai būdas tapti nemirtingu.

15. Rūpinkis žeme.

16. Kartą metuose nuvyk ten, kur dar nebuvai.

17. Prisimink, kad geriausi santykiai tie, kuriuose meilė vienas kitam didesnė nei poreikis vienas kito.

18. Kitiškai įvertink sėkmę, kurios pasiekimui teko atsisakyti ko nors.

19. Meilę ir valgio gaminimą traktuok su nerūpestingu laisvumu.

NUSIŪSK ŠIĄ MANTRĄ E-PAŠTU MAŽIAUSIAI 5 ŽMONĖMS, IR GYVENIMAS PAGERĖS

0-4 žmonės: Tavo gyvenimas šiek tiek pagerės.

5-9 žmonės: Tavo gyvenimas pasikeis taip, kaip tu nori.

9-14 žmonės: Sulauksi mažiausiai 5 siurprizų per ateinančias 3 savaites.

15 ir daugiau: Tavo gyvenimas pasikeis drastiškai ir išsipildys viskas, apie ką svajojai.

Nelaikyk pas save žinutės. Mantrą turi išsiųsti per 96 valandas.

Sulauksi labai malonaus siurprizo...

Minėjome, kad didaktiškumas tampa daugelio dabartinių laimės laiškų bruožu. To siekiama ne vien aforistiniais pamokymais. Savotiška psichoterapija veržlaus gyvenimo slegiamam žmogui dvelkia laiškas, primenantis šiuolaikinio gyvenimo įvairovę ir propaguojantis pasaulio vienybės bei savitarpio pagalbos idėjas³³:

Skirta Draugystės dienai

Jeigu visa žmonija būtų kaimas su 100 gyventojų, štai kaip atrodytų šita bendruomenė:

57 azijatai,

52 moterys,

21 europietis,

48 vyrai,

14 amerikiečių (šiaurės ir pietų),

70 – nebaltaodžiai,

8 afrikiečiai,

30 – baltaodžiai,

89 – heteroseksualūs,

50 gyvens pusbadžiu,

11 – homoseksualūs,

1 numirs,

6 žmogučiai valdys 59% viso pasaulio turto ir visi 6 bus iš JAV,

2 gims,

80 žmonių neturės normalių gyvenimo sąlygų,

1 turės kompiuterį,

70 bus neraštingi,

1 (vienintelis) turės aukštąjį išsilavinimą.

Jeigu žvelgsime į pasaulį iš šios pozicijos, aišku, kad yra labai didelis vienybės, supratimo, kantrybės ir išsilavinimo poreikis. Pagalvok apie tai...

Jeigu šiandien ryte pabudai sveikas, tu laimingesnis, nei vienas milijonas žmonių, kurie neišgyvens iki kitos savaitės.

Jeigu niekada nepergyvenai karo,

įkalinimo vienetuose ir kankinimo agonijos

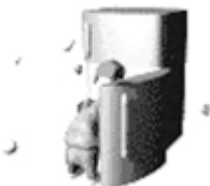
bei bado,

tu esi laimingesnis nei 500 milijonų žmonių šitam pasaulyje.

Jeigu gali nueiti į Dievo namus be baimės būti įkalintam arba nužudytam, tu laimingesnis nei 3 milijardai žmonių žemėje.

Jei tavo šaldytuve yra maisto,

esi apsirengęs,

turi stogą virš galvos ir lovą –

tu turtingesnis nei 75% žemiečių.

Jeigu turi sąskaitą banke, grynąjų piniginių ir šiek tiek taupyklėje,

tu priklausai tiems 8% žmonių, kurie yra apsirūpinę.

Jei skaitai šitą tekstą, tu esi dvigubai
palaimintas, nes:
kažkas pagalvojo apie tave,

tu esi vienas iš 2 milijardų žmonių,
kurie moka skaityti,

ir... tu turi kompiuterį!

Kaip kažkada kažkas pasakė:
„– Dirbk taip, lyg atrodytų, jog tau
pinigai nereikalingi,

mylėk taip, lyg niekas niekada
nebūtų tavęs iškaudinęs,

šok, lyg niekas tavęs nepastebėtų,

dainuok, lyg niekas tavęs nesiklausytų,

gyvenk, lyg Žemėje būtų Rojus...“

Nusiųsk tai visiems, kuriuos gali
pavadinti draugais, jei jo neišsiųsi –
tau NIEKO NEATSITIKS.
Bet jei išsiųsi – kažkas nusišypsos.

Jau pastebėjome, kad tekstų fragmentai komponuojami gana laisvai, dažnai klaidžioja iš vieno laiško į kitą. Smulkių tekstelių migraciją ir tam tikrą valentingumą straipsnio autorius jau yra pažymėjęs rašydamas apie internetinės sklaidos folklorą³⁴. Interneto svetainėse tokius kūrinius mėgstama susegti pluošteliais, esamus didesnius išskaidyti, anotuoti įvairiausiais pavadinimais – kaip variacijas ar keletą minčių. Vieni ar susipindami su gyvenimo būdo rekomendacijomis panašiai migruoja ir aforizmai. Nuotraukomis ir piešiniais iliustruotų elektroninių laiškų masyve rasime ir tokių, kurie iš esmės nėra laimės laiškai, tačiau savo struktūra ir tekstų tematika jiems labai artimi. Struktūriškai jie tesiskiria tik rekomendacijos laišką persiųsti buvimu ar nebuvimu. Taip kuriamos skaidrės „Apmąstykite tai“³⁵, „Mintys“³⁶ ir „Tiesiog gražios mintys Draugui“³⁷:

*Tiesiog gražios
mintys Draugui*

3

Tik dėl to, kad kažkas tavęs
nemyli taip, kaip tu norėtum, dar
nereiškia,
kad jis/ji nemyli visa širdimi.

1

Aš tave myliu ne dėl to, kas tu
esi, bet dėl to, kas esu aš, kai
esu su tavim.

4

Tikras draugas – tai žmogus,
kuris ištisia pagalbos ranką ir
pasiekia net pačius atokiausius
širdies kampelius.

2

Joks žmogus pasaulyje nėra
vertas tavo ašarų, o tas, kuris
yra, niekada nepravirkdys.

5

Sunkiausias būdas ko nors
pasiilgti – sėdėti šalia ir žinoti,
kad to žmogaus negali turėti.

6

Niekada nesusirauk, kad ir kaip
pikta bebūtų, nes niekada negali
žinoti, kas ir kada įsimyli tavo
šypsena.

10

Neverk, kad kažkas baigėsi,
džiaukis, kad tai įvyko.

7

Gal pasauliui tu esi vienas
žmogus, bet vienam žmogui gali
būti visas pasaulis.

11

Visada bus žmonių, kurie tave
įskaudins, tad pasitikėk žmonėmis
ir būk atsargėsnis, kuo tu
pasitikėsi kitą kartą.

8

Nešvaistyk laiko žmogui, kuris
nenori švaistyti savojo tau.

12

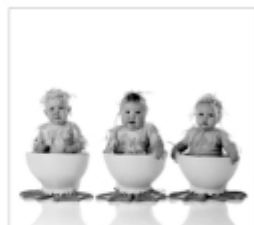
Nesistenk per daug, nes geriausi
išgyvenimai ateina, kai
mažiausiai to tikiesi.

9

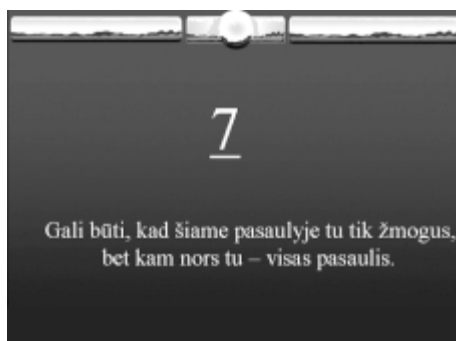
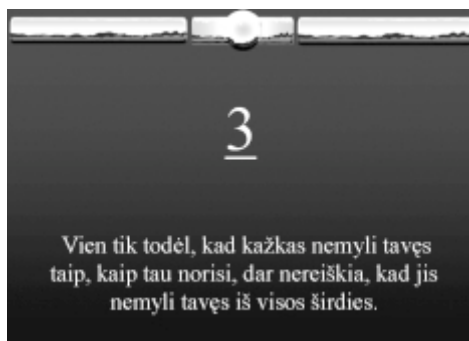
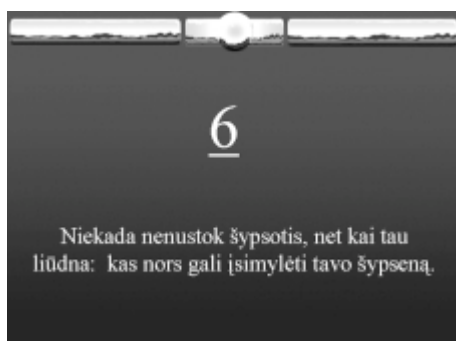
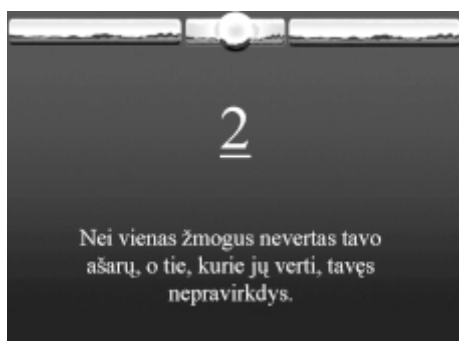
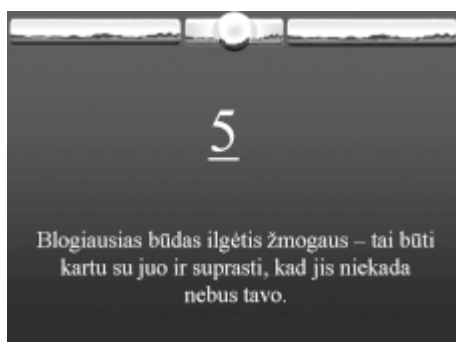
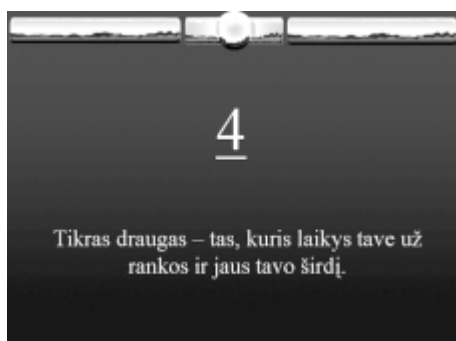
Galbūt Dievas nori, kad iš pradžių
sutiktume kelis „netikrus“
išrinktuosius, kad sutikę tikrąjį,
žinotume, kaip būti nuostabiais.

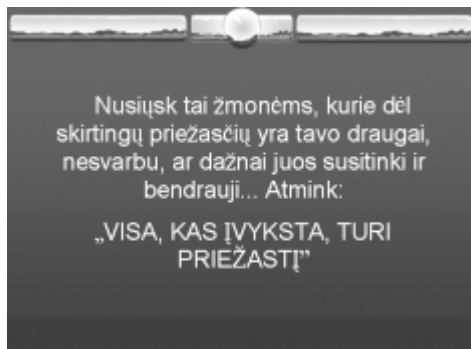
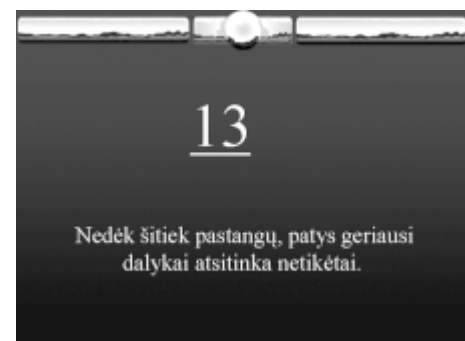
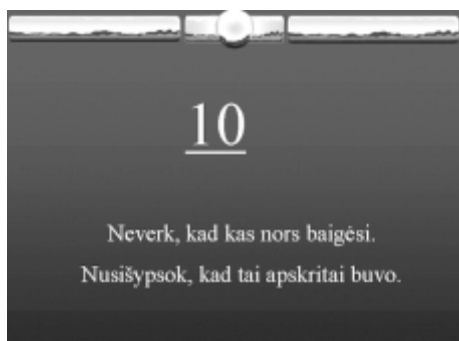
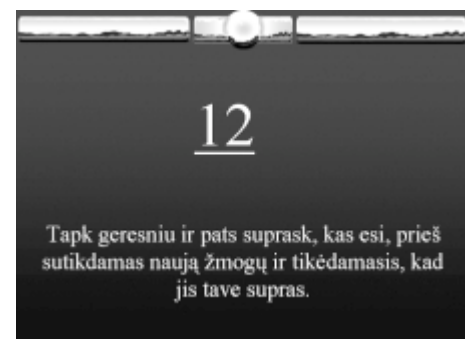
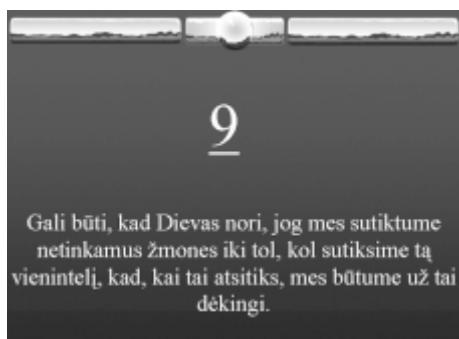
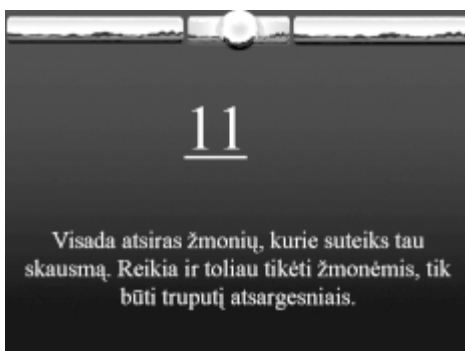
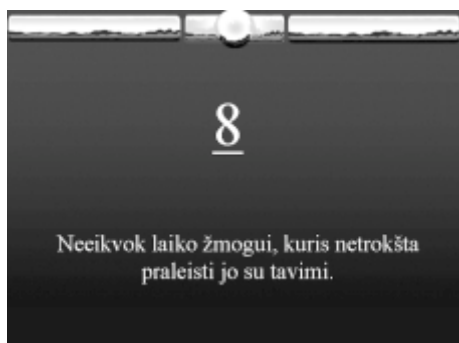
13

**PRISIMINK, KAD VISKAS,
KAS ĮVYKSTA, ĮVYKSTA DEL
PRIEŽASTIES.**

Iš toliau cituojamo laiško³⁸ aiškėja, kad šie aforizmai turi konkretų autorių:

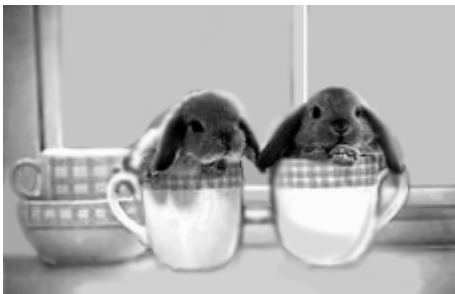

Deja, kūrinio ar jo fragmento autorystės nutylėjimas internete tampa dėsningu reiškiniu. Štai kaip vieną tokių atvejį aiškina „Trumpo žinynėlio nepažįstantiems lietuvių“ autorius Paulius Pupeikis: „Pirmiausia žinynėlis buvo pasiųstas į el. pašto konferenciją „Svajos“. Ten visokiausi žmonės siuntinėja savo vykusių ir nevykusių kūrybą, todėl žinynėliui pati geriausia vieta buvo konferencija. Daugiau niekam jo nesiunčiau – toliau jis keliavo pats ir maždaug po poros savaitių buvo išspausdintas „Lietuvos ryte“. Žinynėlio autorius jau buvo pavirtęs „platinama internete“, bet pats turinys buvo visiškai toks pat, kokį jį ir parašiau. Nieko nebuvo nei pridėta, nei atimta, todėl galima tą variantą laikyti dokumentuotu originalu“³⁹. Panašiai nutiko ir su Stanislovo Kairio rašiniu „Trumpas vadovas iš Lietuvos išvykstantiems ir į ją atvykstantiems“⁴⁰ bei Gintaro Beresnevičiaus „Kaip eiti per gatvę“⁴¹ – straipsnio autorius juos yra gavęs kaip anoniminius interneto folkloro pavyzdžius. Be autorių darbų neapsieina ir laimės laiškai bei jiems artimi elektroniniai dokumentai. Antai paskutinėje „Jausmų salos“⁴² skaidrėje matyti užrašas www.tonterias.com, o jau minėtų „Minčių“ skaidrėse ženkliukas © dedamas net tris kartus. Taip nurodoma ne tik fotografų Scotto T. Smith'o ir Darello Gulino, bet ir worldprints.com viso skaidrių komplekto autorystė. Tokia informacija stabilesnė – kopijuojant išlieka visa, o jai ištrinti reikia daugiau pastangų ir gebėjimų.

Tačiau grįžkime prie dviejų paskutinių ištiesai cituotų laiškų. Neesminiai vertimo variavimai rodo ne vien tai, jog laiškam atrinktos mintys cituojamos iš skirtingų šaltinių arba verstos ne tų pačių vertėjų. Sankt Peterburgo valstybinio kultūros ir meno universiteto profesorius Aleksandras Belousovas, rengdamas studentams 1999–2000 m. kursą „Šiuolaikinis miesto folkloras“, aforizmus prisiminė dukart: skyriuje „Mažieji šiuolaikinio miesto folkloro žanrai“ išskirta tema „Tipinių komunikatyvinių situacijų aforistika“ ir „Inteligentų folkloras“ – „Aforizmai, pokštai, tostai ir kiti intelligentų ‘juokeliai’“⁴³. Taigi pripažįstama, kad aforizmas tampa intelligentų folkloro savastimi. Programoje kalbama apie komiškąjį šio klodo sluoksnį, nors gausybė internete sudėtų posakių liudija internetautų pomėgį ir rimtiems tekstams. Cituotieji pavyzdžiai rodo, kaip dažnai jie tampa pagrindiniu struktūriniu elektroninio laimės laiško dėmeniu. Tai natūralu – miestelėnų kūryboje, kur dažnai sufolklorinamas literatūros ir kultūros paveldas, relaksacijos poreikis nenuginčijamas. Neatsitiktinai laimės laiškuose daugelis tekstų ar jų iliustracijų atmiešti nemaža humoro doze:

Subject: Fw: **Tikriems draugams**⁴⁴

Tikri draugai visada pašoks pasakyti „Labas“...

Tikriems draugams visiškai nerūpi, kad tu kitoks...

Tikri draugai niekada nesipeša kaip katē su šuniu...

Tikri draugai visada nuveš tave bet kur!..

Tikri draugai keliaus visur kartu....

Tikri draugai nesijuoks, kai išigysi naujus akinius...

Tikri draugai padės, kai nusirisi žemyn...

Ir tikri draugai niekada nevers daryti to, dėl ko kitą rytą gali gailėtis!

Nusiųsk šią žinutę visiems savo Tikriems draugams... ir leisk jiems žinoti, kad jie tau rūpi!

Atsipalaiduojama ne vien juokiantis. Kai kurių tekstų tonas kontempliatyvus ar net sentimentalus, įrašai skaidrėse puošiami angeliukais, gėlių, kūdikių nuotraukomis, gamtos vaizdais. Tokius laiškus ypač mėgsta moterys:

Subject: Fw: **Pamąstyk**⁴⁵

Kad suvoktum vertę dešimties metų, paklausk ką tik išsiskyrusių sutuoktinių.

Kad suvoktum vertę keturių metų, paklausk porelės studentų, dabar vienišų.

Kad suvoktum vertę vieno metų, paklausk moksleivio, kuris susikirto per paskutinį egzaminą.

Kad suvoktum vertę devynių mėnesių, paklausk motinos, kuri pagimdė kūdikį.

Kad suvoktum vertę vienos savaitės, paklausk savaitraščio leidėjo.

Kad suvoktum vertę vienos valandos, paklausk įsimylėlių, kurie laukia, kada susitiks.

Kad suvoktum vertę vienos minutės, paklausk žmogaus, kuris pavėlavo į traukinį, autobusą ar lėktuvą.

Kad suvoktum vertę vienos sekundės, paklausk žmogaus, išlikusio gyvu po nelaimingo atsitikimo.

Kad suvoktum vertę vienos milisekundės, paklausk sportininko, kuris laimėjo sidabro medalį olimpiadoje.

Laikas nei vieno nelaukia. Brangink kiekvieną momentą, kurį turi.

Tu jį branginsi dar labiau, kai galėsi pasidalinti juo su artimu žmogum.

Neaišku, iš kur šis laiškas atkeliavo, bet jis atneša laimę kiekvienam jį perskaičiusiam.

Nelaikyk šio laiško, tik išsiųsk jį penkiems savo draugams, kuriems tu linki sėkmės.

Pamatysi, kažkas gero nutiks po keturių dienų nuo dabar: PP

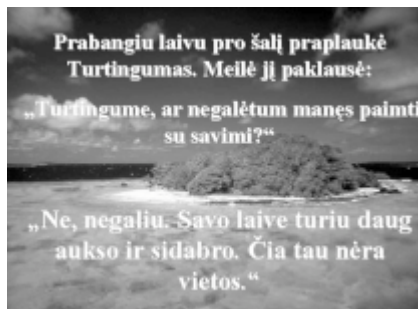
LAIKAS – TAI NEPAGAUTAS PAUKŠTIS IŠGĄSDINTOM AKIM...

Subject: Fw: **Vieną kartą...**⁴⁶

1.

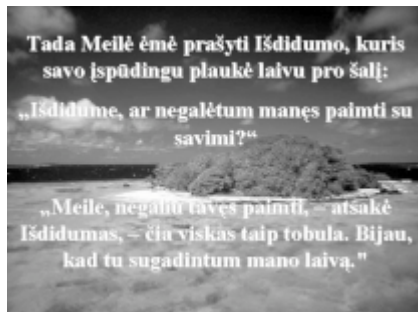
3.

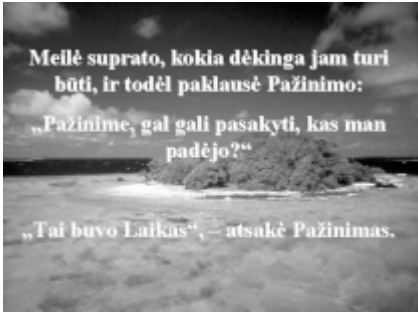
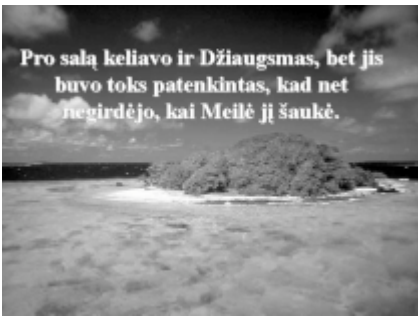
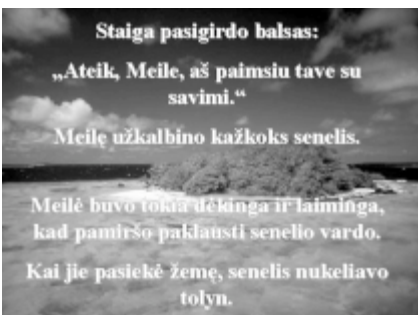

2.

4.

5.
Dabar Meilė kreipėsi į Liūdėsį, kuris
kaip tik keliavo pro šalį:
„Liūdėsy, prašau tavęs, paimk mane su
savimi.“
„O Meile, – atsakė Liūdėsys, – man taip
liūdna, kad turiu likti vienas.“
8.
Meilė suprato, kokia dėkinga jam turi
būti, ir todėl paklausė Pažinimo:
„Pažinė, gal gali pasakyti, kas man
padėjo?“
„Tai buvo Laikas“, – atsakė Pažinimas.
6.
Pro salą keliavo ir Džiaugsmas, bet jis
buvo toks patenkintas, kad net
negirdėjo, kai Meilė jį šaukė.
9.
„Laikas? – nustebo Meilė.
– Kodėl jis man padėjo?“
Pažinimas išmintingai atsakė:
„Nes tikrai Laikas supranta, kokia svarbi
gyvenime yra Meilė.“
7.
Staiga pasigirdo balsas:
„Ateik, Meile, aš paimsiu tave su
savimi.“
Meilę užkalbino kažkoks senelis.
Meilė buvo tokia dėkinga ir laiminga,
kad pamiršo paklausti senelio vardo.
Kai jie pasiekė žemę, senelis nukeliavo
tolyn.
10.
Nusiųsk šią žinutę savo draugams,
kad žinotų, kokie brangūs jie tau
yra!
Nusiųsk šią žinutę kiekvienam, ką laikai
savo DRAUGU net jei tektų siųsti tam
pačiam žmogui, kuris tau ją atsiuntė. Jei
ši žinutė sugrįš pas tave, gali būti tikras,
kad tavo draugų ratą sudaro tikri
draugai.

Neretai atsiunčiama visiškai tapačių tekstų ir klipų. Tyrėjas taip gauna informacijos apie kūrinio populiarumą, tačiau paprastam vartotojui, ne kartą gavusiam tą patį laišką, tai nerūpi. Triuškinanti laiškų (šiuo atveju egzaltuotų) ir išgalvotų švenčių parodija yra dėsningas kūrinio raidos pokytis – juk įprasta šaipytis iš mistikos šydo netekusių tikėjimų ir sakmių, įkyrėjusių reklamų, parodijuoti populiariausius šlagerius:

Subject: Fw: **Tarptautinė diena** :))⁴⁷

Šiandien yra Tarptautinė Labai Gerai Atrodančių Velniškai Protingų Moterų diena, taigi prašau nusiųsti šį [sveikinimą] visoms, kurios atitinka šį aprašymą. Prašau man šio laiško nesiųsti atgal, nes aš jį gavau daugiau nei penkiasdešimt tūkstančių kartų ir mano pašto dėžutė pilna. ☺

Dažnai tai būna proginiai laiškai. Prisiminkime laiškus, skirtus draugystės dienai, tarptautinei draugystės savaitei. Pasirodo besanti net bučinukų diena⁴⁸. Beato-dairiškas švenčių ieškojimas primena Kalėdų ir Velykų pirkimo vėjus. Rašydamas apie interneto folklorą, Virginijus Savukynas yra pažymėjęs, kad „beveik absoliuti dauguma linksmų vaizdo filmukų, kuriuos gauname (išskyrus, aišku, pornografi-nius), yra pagaminti kokios nors garsios firmos. Ir jo gale reklamuojamas jos gami-nys. Rinkodaros specialistai puikiai žino tinklažmogių pomėgį siuntinėti ir gauti tokius filmukus. <...> Taip mes patys, gal net to nepastebėdami, tampame reklamos nešėjai“⁴⁹. Įsakmus reklamos imperatyvas „pirk ir laimėk“ čia gali būti perfrazuotas į „gauk ir siųsk“ arba „kurk ir siųsk“. Juk interneto eterio laikas taip pat yra prekė, ir ja čia puikiai prekiaujama. Tam vartotojas psichologiškai paruošiamas laiško pradžioje pagiriant arba intriguojant, apeliuojant į draugiškus jausmus. Pabaigoje ža-damas norų išsipildymas, kitokia sėkmė arba masinama laišku kaip testu draugų jausmams patikrinti:

Tu gavai šias rožes, kadangi tu esi ypatingas asmuo! <...> Tai yra draugystės testas. Nusiųsk šias rožes visiems savo draugams ir ypač tam draugui, iš kurio gavai šias rožes. Tie draugai, kurie atsiųs tau atgal šias rožes, žinok, yra tikrieji tavo draugai. Jei tu nutrauksi šią [laiškų grandinę], tau atsitiks kas nors negera. Aš perspēju tave. Taigi pradėk. ☺“⁵⁰

Šmėkstelėjusi užuomina apie laukiančias nelaimės primena tradicinių laimės laiškų, A. Pančenkos vadinamų maginiais, stilistiką. Būtų įdomu pažiūrėti, kaip jie kinta virtualioje erdvėje, bet tokių laiškų siuntimo elektroniniu paštu užfiksuoti nepavyko. Turimas tik vienas rusiškas pavyzdys, vadinamas „kinišku pamokslu“ (*китайское наставление*⁵¹), nenusižengiantis jokiems teksto kanonams, tačiau beveik kiekviena jo eilutė iliustruojama nuotaikingais piešiniais – kaip ir laiške, skir-tame draugystės dienai. Toks laisvas elgesys dar kartą rodo internetinio laimės laišk-o, kaip maginio fenomeno, tradicijos irimą.

Būtų rizikinga teigti, kad tradicinis laimės laiškas nebegyvybingas. Gausėjančios medžiagos sankaupos galbūt paneigtų tokią nuomonę. Neginčytina, kad jis gyvas gim-tojoje pašto siuntų aplinkoje. Neužgesęs ir tikėjimas jo galiomis. Apie tai pasakoja Ukmergės mokiniai: *Nejauku buvo, norėjau, kad niekas iš namiškių nerastų* (vienos aštuntokės mama); *Iš pašto dėžutės išimtas laiškas ilgai gulėjo prieškambarėje prie telefono. Paskui susimaišė su kitais popieriais ir dingo – turbūt šiukšliadėžėj* (aštun-tokė); *Kai išėmiau iš pašto dėžutės laimės laišką, įmečiau į kaimynų dėžutę. Ką jis darė su juo, nežinau. Mes taip dažnai darom su reklaminius leidiniais* (šeštokas); *Visai neseniai, šių metų lapkričio mėnesį, gavau laimės laišką. Jis buvo rašytas ran-ka, per kopijavimo popierių, kai kurios vietos paryškintos, labai sunkiai įskaitomas. Jei kas ir bandytų perrašyti tokį laišką, būtų daug netikslumų. Siųsti neketinu, atmini-mui taip pat nelaikysiu – net negaliu perskaityti* (aštuntokė Eglė)⁵².

Ne mažiau iškalingas ir vienos dirbančios merginos komentaras siunčiant laišką, žadantį norų išsipildymą: *Gerbiamosios, labai atsiprašau, bet man nebe-buvo kur dėtis, ant savo galvos atidariau šitą žaidimėlį ir sugalvojau norą, o kadangi noras buvo toks, kad tiesiog verk plyšk reikia, kad išsipildytų, todėl teko užkrauti ir Jums ant galvų šitą pirmųjų užklasinį skaitymą*⁵³.

S. Nekliudovas teigia, kad „archajinėse tradicijose žanrų sistema sąlygojama religinių apeigų, religinės buities, mitologinio mąstymo struktūrų ir nuo jų neatskiriama. Labiausiai tai pasakytina apie užkalbėjimus, užkeikimus ir kitas religinio folkloro rūšis. Jas nusako ne poetikos ir tekstų struktūros požymiai, o kontekstinės situacinės jų gyvavimo sąlygos, pirmiausia ritualinės apeiginės poezijos ir „maginės“, ir „lyrinės“ šaknys. „Klasikinėse“ tradicijose pastebima folkloro emancipacija nuo apeiginio mitologinio konteksto ir – kur kas ryškiau – jo raida jau pagal raštijos dėsnius, o tai savo ruožtu veda savos žanrinės erdvės link“⁵⁴. Šios išvalgos tikrų ir apibūdinant laimės laiško raidą. Netekdamas mitinės ir mistinės aureolės, jis atitols-ta nuo buvusių kategoriškų maginio etiketo nuostatų. Sunkiai suvokiamą ar visiškai išnykusį maginį tekstą keičia sklandus literatūrinės ar folklorinės kilmės kūrinys arba jų virtinė. Elektroniniuose variantuose visa tai dažnai papildoma daugialypės terpės efektais. Tai nebėra ženklų rinkinys, frazė ar trumpa maldelė. Demokratėjant laiškų tonui tai tampa savotiška gera žinia, kurią norima pranešti būsimiems gavė-jams. Akivaizdu, kad šitokia struktūra lengvai pritaikoma ir įvairiausių politinių bei visuomeninių idėjų propagandai, tačiau straipsnio autorius lietuviškų tokių pavyz-džių neturėjo.

Tikrai savita ir problemiška aptariamų kūrinių žanrinė erdvė. Cituotieji pa-vyzdžiai rodo, kaip lengvai bet kuris rašinys aplipinamas laimės laišku būtinais atributais. Internetu sklindančių kūrinių sraute nemažai panašiais principais su-kurtų variantų, dar nelaikytinų šiais laiškais, – kad ir eiliuotų kalėdinių sveikini-mų rinkinys, pateikiamas žiemos gamtovaizdžių fone⁵⁵. Panašiai adaptuojami įvai-riausi pasakojimai, pokštai, testai, aforizmų rinkiniai, sveikinimai ir kt., neturintys baigiamųjų elgesio su laišku nuorodų. Galimas daktas, kad kartais kuriama nė nežinant pirminės tradicijos. Juk yra aibė liaudies meno (plačiaja prasme) kūri-nių, kurie tėra dailės ar folkloro tradicijos sekimai, pritaikomi įvairiausiam masi-nės kultūros vartotojo skoniui. Nederėtų šito smerkti ar perdėtai sureikšminti – tradicijos tąsa ir jos kaita vienodai svarbios postfolklorinio repertuaro tyrinėj-iams. Pasak A. Kargino, jos tik atspindi realų tam tikros istorinės aplinkos mies-tiečio kūrybinį potencialą⁵⁶.

Tolesni tyrimai galbūt koreguos šio straipsnio išvadas. Juk daugelio modernių-jų kūrinių kaupimas ir tyrinėjimas Lietuvoje tik prasideda. Gana gležna ir folklorinė aptartųjų laimės laiškų tradicija, todėl baigti norėtusi rusų folkloristo S. Nekliudovo žodžiais: „<...> mūsų dienomis greitas patriarchalinių bendrijų, kuriose gyvuoja folk-loras, irimas ir toks pat spartus raštingumo plitimas (jau nė nekalbame apie radiją ir televiziją) folklorą stumia į nuošalę arba visai sunaikina. Greičiausiai jis neatlaikys konkurencijos su vadinamosios trečiosios kultūros formomis, kurias maitina miesto gatvės, įvairių amžiaus grupių (nuo vaikų iki jaunimo), socialinių ir profesinių kla-nų (įskaitant ir nusikaltėlius) tradicijos. Tai nebėra folkloras tikrąja žodžio prasme: „trečiojoje kultūroje“ svarbūs ir rašytiniai, ir audiotekniniai informacijos perdavimo būdai. Tačiau žodinė stichija tebevaidina ir tikriausiai vaidins joje svarbų vaidmenį, tam tikru atžvilgiu ji yra tradicinio folkloro įpėdinė, todėl jos tyrinėjimas lieka folklo-ristų reikalu“⁵⁷.

Išvados

Tirta suaugusių žmonių, daugiausia turinčių aukštąjį išsilavinimą, elektroniniu paštu siuntintų laimės laiškų kolekcija (beveik penkiasdešimt laiškų, sukauptų 2002–2004 m.). Jie yra dvejopi – laiškų tekstai ir laiškai, kurti panaudojant daugialypės terpės galimybes. Antruosiuose neatsiejamai supinami verbalinis, vizualinis ir akustinis lygmenys, todėl jie gali gyvuoti tik virtualioje aplinkoje.

Silpnėjant tikėjimui laimės laiško galia, jis iš maginio religinio reiškimo pamažu mutuoja didaktinių ir pramoginių folkloro žanrų link. Griežtai apibrėžtas maginio etiketo kodeksas keičiamas rekomendacijomis, siūlomi draugiškumo testai.

Šiuolaikiniuose variantuose ryškūs struktūriniai pakitimai: itin išauga pagrindinio, anksčiau laikyto magišku, teksto apimtis, nyksta pasakojimai apie tinkamo ir netinkamo elgesio pasekmes.

Labai marga laimės laiškų tematika. Į juos dedama įvairiausių literatūros ir folkloro tekstų, kurie komponuojami gana laisvai – dedami ištisai ar tik fragmentai, kaitaliojama seka ir pan. Taip siekiama išryškinti pagrindinę laiško mintį. Dažniausiai tai būna tarpusavio supratimo ir draugystės idėjos, todėl būtų tikslinga įvardyti ne tik laimės, bet ir draugystės laiškus. Akivaizdu, kad galimi laiškai, propaguojantys visuomenines, religines ar politines pažiūras. Neabejotinos įtakos laiškų turiniui ir sklaidai turi interneto paslaugų teikėjai.

Aptartoji medžiaga yra kosmopolitiška. Konkrečios realijos, tekstų leksika liudija apie vertimus iš kitų kalbų, tačiau vadinamosios didžiosios kalbos teksto su jokia šalimi nesieja; egzistuoja įvairiakalbių tų pačių laiškų versijų. Kol kas nepastebėta jokių nacionalinių bruožų, nors tikėtina, kad augant lietuvių kompiuteriniam raštingumui tokių laiškų tikrai atsiras.

Pažymėtina, kad šiuolaikiniai laimės laiškai dažnai nepaiso savo literatūrinės kilmės (dažnai ji net nenurodoma) ir linkę varijuoti labiau negu tradiciniai. Tai lemia ne tik susilpnėjęs ar išnykęs draudimas tekstus kaip nors keisti, bet ir laisva laiško kompozicija bei galimų vertimų stilistiniai svyravimai.

Išryškinti laimės laiško raidos bruožai nėra išskirtiniai. Panašūs pokyčiai būdingi daugeliui šiuolaikinio folkloro žanrų. Jie rodo bendrus folklorinio ir literatūrinio kūrinio kaitos dėsnius besiformuojančioje postfolklorinėje tradicijoje.

P a s t a b a. Atsiprašome skaitytojų dėl prastokos kai kurių iliustracijų poligrafinės kokybės. Jos imtos iš interneto ir kurtos jam, o ne spaudai.

¹ Žr. literatūros sąrašą po A. Pančenkos straipsniu (*A. A. Панченко. Магические письма. – Современный городской фольклор. Москва, 2003, p. 631–633*).

² Handwörterbuch des deutschen Aberglauben, Bd. IV. Berlin und Leipzig, 1931–1932, p. 27.

³ LTR 7196, p. 140.

⁴ Duden Deutsches Universalwörterbuch. Mannheim–Leipzig–Wien–Zürich, 2001, p. 895.

⁵ Handwörterbuch des deutschen Aberglauben, Bd. VII. Berlin und Leipzig, 1935–1936, p. 1286–1288.

⁶ Handwörterbuch des deutschen Aberglauben, Bd. IV, p. 21–27.

- ⁷ Handwörterbuch des deutschen Aberglauben, Bd. VII, p. 1384–1386.
- ⁸ A. A. Панченко. Min. veik., p. 620–642.
- ⁹ Ten pat, p. 628.
- ¹⁰ The New International Webster's Comprehensive Dictionary of the English Language. Naples, Florida, 1996, p. 220.
- ¹¹ Oxford Dictionary of English Folklore. Oxford, 2000, p. 52.
- ¹² Įdomu, kad apie šiuos laiškus nutyli du prieš keturis dešimtmečius skirtingose šalyse išleisti specializuoti žodynai: International Dictionary of Regional European Ethnology and Folklore. Folk Literature (Germanic) by Laurits Bødker, vol. II. Copenhagen, 1965; Słownik folkloru polskiego. Pod redakcją Juliana Krzyżanowskiego. Warszawa, 1965.
- ¹³ Oxford Dictionary of English Folklore, p. 53.
- ¹⁴ LTR 7301.
- ¹⁵ C. Ю. Неклюдов. Несколько слов о «постфольклоре». – www.ruthenia.ru/folklore/postfolk.html, straipsnio paskelbimo svetainėje data nenurodyta.
- ¹⁶ LTR 7196.
- ¹⁷ LTR 7051.
- ¹⁸ A. A. Панченко. Min. veik., p. 628.
- ¹⁹ Pvz., LTR 7051(1, 9). Taip pat žr.: Leonardas Sauka. Iš naujoviškos tautosakos: Laimės laiškas. Santrumpų sąmojis. – Tautosakos darbai, [t.] XVI (XXIII). Vilnius, 2002, p. 261, 263 (Nr. 1 ir 4).
- ²⁰ Įdomu, kad tokių priminimų daugiau lieka mokinių siuntinėjamuose laiškuose, žr. LTR 7196.
- ²¹ LTR 7301(15). Jei cituojamas pavyzdys neturi pavadinimo, pateikiamas siuntėjo duotas laiško ar prisegto elektroninio dokumento pavadinimas.
- ²² Elektroniniuose laiškuose ir SMS šis ženkliukas reiškia šypseną. Išsamesnį ženkliukų ir jų reikšmių sąrašą galima rasti LTR 7196 ir 7305.
- ²³ Šis ženkliukas reiškia juoką.
- ²⁴ LTR 7301(18).
- ²⁵ LTR 7301(11).
- ²⁶ LTR 7196(455). Beveik identišką variantą žr. LTR 7301(6).
- ²⁷ LTR 7301(25).
- ²⁸ LTR 7302(1).
- ²⁹ LTR 7301(2). Pirmą kartą šis tekstas straipsnio autoriui atsiųstas 2002 02 18. Beveik po trejų metų (2004 11 09) fiksuota jo versija, parengta *Power Point* skaidrėmis.
- ³⁰ LTR 7301(7).
- ³¹ LTR 7301(9, 12).
- ³² LTR 7301(21 ir 23).
- ³³ LTR 7301(20). Visi šio *eml* dokumento vaizdai yra judantys.
- ³⁴ Povilas Krikščiūnas. Interneto folkloras: rūšis ar sklaidos būdas? – Tautosakos darbai, [t.] XX (XXVII). Vilnius, 2004, p. 24.
- ³⁵ LTR 7301(17).
- ³⁶ LTR 7301(30).
- ³⁷ LTR 7301(22).
- ³⁸ LTR 7301(26).
- ³⁹ Interneto folkloro kūriniai taip pat turi autorius. – <http://www.omni.lt>, 2003 09 03.
- ⁴⁰ Atgimimas, 2004 geg. 7–13, Nr. 18(795).
- ⁴¹ <http://www.omni.lt>, 2004 05 12. Šio autoriaus rašinius platinti internetu gana populiariau.
- ⁴² LTR 7301(19).
- ⁴³ Remiamasi kurso programa, paskelbta internete: <http://www.ruthenia.ru/folklore/belousov.html>
- ⁴⁴ LTR 7301(10).
- ⁴⁵ LTR 7301(5).
- ⁴⁶ LTR 7301(19).
- ⁴⁷ LTR 7301(27).
- ⁴⁸ LTR 7301(32).

⁴⁹ *Virginijus Savukynas*. Internetinis folkloras. – <http://www.omni.lt>, 2003 06 30.

⁵⁰ LTR 7301(24).

⁵¹ LTR 7302(5).

⁵² LTR 7196, p. 140.

⁵³ LTR 7301(2).

⁵⁴ *С. Ю. Неклюдов*. Устные традиции современного города: смена фольклорной парадигмы. – <http://www.ruthenia.ru/folklore/neckludov7.htm>, 2001 10 15.

⁵⁵ LTR 7301(8).

⁵⁶ *А. С. Каргин*. Городской фольклор: реальность, нуждающаяся в новом прочтении. – *Живая старина*, 1995, № 2, p. 16.

⁵⁷ *С. Ю. Неклюдов*. О слове устном и книжном. – *Живая старина*, 1994, № 2, p. 3.

Gauta 2004 11 02